

EU-medborgarna, tiggeriet och den synliga nöden – en kunskapsöversikt

Hans Swärd

Professor, Lunds Universitet, Samhällsvetenskapliga fakulteten, Lund.

E-post: Hans.Sward@soch.lu.se.

Antalet människor från EU-länder i östra Europa som tigger på gator och torg i västra Europa har ökat kraftigt sedan 2007. Syftet med denna artikel är att belysa kunskapsläget om det moderna tiggeriet och dess konsekvenser och peka på en rad moraliska dilemman som lyfts fram i forskningen. Jag utgår från ett nordiskt och särskilt svenskt perspektiv, men utblickar görs också mot Europa. Bakomliggande orsaker och omfattningen och hanteringen av problemet diskuteras, liksom pågående kontroverser om begrepp och klassificeringar. Inom forskningen har rättsliga och juridiska aspekter av tiggeriet behandlats, liksom den politiska och massmediala diskursen. Undersökningar redovisas också om hur livet gestaltas för fattiga EU-medborgare som tigger i Norden och om relationerna mellan majoritetssamhället och tiggarna. Ett perspektiv i forskningen behandlar hur tiggeri och gatuaktiviteter i det offentliga rummet konstruerats som ett socialt problem. Till slut diskuteras också vilka åtgärder som kan ge resultat.

The number of people from EU countries in Eastern Europe begging on the streets and squares in Western Europe has increased significantly since 2007. The aim of this article is to shed light on the state of knowledge about modern begging and touching a series of moral dilemmas highlighted in the research. I assume a Nordic and especially Swedish perspective, but outlooks are also made to Europe. Underlying causes and extent and management of the problem is discussed, as well as the ongoing controversy about concepts and classifications. In research has legal and judicial aspects of beggary been treated, as well as the political and mass media discourse. Furthermore, investigations consider examine how life is portrayed for poor EU citizens who are begging in the Nordic region and they treat relations between majority society and beggars. A perspective of the research includes street begging and activities in the public sphere as a social problem. In the end, are also discussed what measures can yield results.

Antalet människor från EU-länder i östra Europa som tigger på gator och torg i västra Europa har ökat kraftigt sedan 2007 (Sigona & Zetter 2010). Tiggeriet och de tillfälliga kåk- och tältlägren har blivit en synlig del av stadslivet i västra Europa. Frågan har engagerat allmänhet, frivilligorganisationer, medier och politiker. En sökning i den svenska tidningsdatabasen Retriever Research på sökordet "tiggare" ger 351 träffar år 2007 och 7080 träffar 2014. Retriever Research är ett digitalt nyhetsarkiv och innehåller material från ett stort antal tryckta svenska tidningar som görs sökbara. Tiggeriet och de tillfälliga boplatserna tycks också ha fått samma mediala uppmärksamhet i andra länder i västra Europa (Sigona & Zetter 2010).

Trots att frågan väckt uppmärksamhet är inte kunskapsläget särskilt omfattande. Situationen behöver därför diskuteras och problematiseras. Jag kommer framför allt att belysa forskningsläget från ett nordiskt och särskilt svenskt perspektiv, men gör också utblickar mot Europa. Även om det ännu inte finns så mycket empiriskt material har det i artiklar och på vetenskapliga konferenser rests en rad frågeställningar och forskare har pekat på olika dilemman som också kommer att lyftas fram.

Det är inte oproblematiskt att forska om grupper som betraktas som "främlingar". Som redan Simmel antydde i sin berömda essä "Exkurs über der Fremden" från 1908 finns det alltid en speciell relation mellan majoritetssamhället och främlingen. Vi ser främlingen med majoritetssamhällets ögon och utgår från synliga förhål-

landen, tillfälliga beteenden, ras eller fysiska och psykiska kännetecken. Det finns alltid en risk för att relationen töms på positivt innehåll trots att främlingen, enligt Simmel, först och främst är en människa. Olika fältstudier med fattiga grupper från andra kulturella sammanhang är förbundna med en lång rad kunskapssteoretiska och etiska problem, vilket den norska socialantropologen Ada I. Engerbrigtsen (2014) visar, när hon problematiserar sin egen roll i forskningsprocessen. En annan fråga handlar om vilken rätt vi har att utnyttja fattiga som forskningsobjekt. Journalister, forskare, filantroper, kommunala uppsökare, studenter och allmänhet söker i olika syften kontakt med personer för tillfället "populära" grupper i det offentliga rummet och det är lätt att informanterna utnyttjas och får lämna information utan att få något tillbaka (t.ex. Svärd 2008). Samtidigt är det viktigt att utsatta själva får en röst i samhällsdebatten.

Bakgrunden till dagens situation

Gränserna i Europa har förändrats radikalt under några decennier genom upplösningen av de gamla socialistiska regimerna och utvidgningen av Europeiska unionen (EU) österut. De tio tidigare socialistiska länderna, de s.k. EU-10, som gick med i EU 2004 och 2007, var Bulgarien, Estland, Ungern, Lettland, Litauen, Polen, Rumänien, Slovakien, Slovenien och Republiken Tjeckien. Det innebär att invånarna i dessa länder fullt ut fick del av den fria rörligheten inom EU. Mycket talar för

att de flesta fattiga EU-medborgare som tillfälligt uppehåller sig i Norden är romer från i första hand Rumänien men också från Bulgarien. Rumänien och Bulgarien gick med i EU 2007 och befolkningen tillhör de fattigaste inom EU. Samtidigt har dessa länder drabbats hårt av den globala finanskrisen från 2008 som i sina konsekvenser blivit kännbar inte minst för grupper som redan är fattiga.

Efter Ceausescus fall i Rumänien 1989 skedde det en kollaps av såväl ekonomin, de juridiska systemen och infrastrukturen. Mellan åren 1997 och 2005 sökte mellan 12 och 15 tusen personer asyl i Tyskland och en del andra EU-länder. De flesta fick avslag på sina ansökningar (Engebrigtsen 2012; Ringold, Orenstein & Wilkens 2005). Romerna har en utsatt situation i flera europiskor länder med fattigdomsspiraler och diskriminering och det förekommer en ökande intoleransen gentemot romer i hela Europa. I Rumänien utnyttjades romerna som slavar från 1400-talet till mitten av 1800-talet och i dag lever många under fattigdomsgränsen.

När marknadsekonomin bröt igenom på 1990-talet försämrades romernas situation. Enligt den rumänske professorn Vasile Burtea (2015) har Rumänien den största romska befolkningen i Europa, men man vet inte det exakta antalet. Enligt forskarnas beräkningar finns det mellan två till tre miljoner romer i Rumänien och 90 procent lever i fattigdom. 25 procent av gruppen är inte registrerade eller har personliga identitetskort som är nödvändiga för utbildning, hälsovård och socialförsäkringar. Det finns ett

motstånd hos myndigheterna att registrera dem, men det finns också en rädsla i gruppen för att registrera sig eftersom nazisternas registreringar lever kvar i det kollektiva minnet och det finns en generell misstro gentemot staten. Enligt en rapport från Commissioner for Human Rights (2012) förnekas romerna i flera länder i Europa grundläggande mänskliga rättigheter och utsätts för rasistiska handlingar. Flera av extremistgrupperna i Europa som stämplar mot romer har blivit mer aktiva på Internet. I tider av ekonomisk kris finns det enligt rapporten en frustration och en tendens att hitta syndabockar och romer och de resande blir lätt måltavlor. Samtidigt visar forskare att det finns vissa ljuspunkter i utvecklingen genom att romerna startar egna organisationer och några har lyckats nå positioner i samhällslivet (Bunescu 2014; Sigona & Zetter 2010).

De öppnade gränserna har lett till en ökad mobilitet i Europa och inbjudit till ett nytt samarbete och ökande kontakter med studier, arbete och socialt utbyte mellan människor från olika länder som tidigare har varit åtskilda. Men det har också inneburit att människor från de fattigaste länderna i EU söker sig till de rikare länderna i hopp om att finna en bättre tillvaro där. Konsekvenserna är att fattigdomen inom unionen har synliggjorts på ett nytt sätt.

Begrepp och klassificeringar

Det finns inte någon enighet om hur mobiliteten bland fattiga i Europa ska

klassificeras eller vilken status eller benämningar EU-medborgarna ska ges. De är inte turister, de är inte asylsökande, de är inte papperslösa eftersom de har rätt att vistas här och de betraktas inte som arbetskraftsinvandrare trots att många hoppas på att kunna få någon sysselsättning. Det innebär att benämningar som "romer", "EU-migranter" och "utsatta EU-medborgare" och "tiggare" har använts. Att det inte finns några allmänt vedertagen eller invändningsfri benämning av vare sig själva fenomenet eller av de fattiga EU-medborgarna försvårar kommunikationen.

Söker man i artikeldatabaser hittar man ofta begrepp som "Roma Beggars in Europe" eller "Roma Migrants". Romerna är dock ingen homogen grupp och de skiljer sig inbördes åt vad gäller språk, dialekt och religion. Däremot har de en gemensam historia av diskriminering, förföljelse och avvåringarna under andra världskriget. Det är dock inte bara romer som ägnar sig åt tiggeri i andra länder inom EU, det handlar också om andra medborgare från östra och södra Europa och från länder utanför EU.

Ett annat begrepp som används av journalister och en del frivilligorganisationer är "EU-migranter". Det förekommer t.ex. i projektnamnet "Center för EU-migranter – Crossroads Göteborg". Motivet är att man inte vill peka ut en redan utsatt etnisk grupp eller göra tiggeriet bara till en romsk fråga. Crossroads-organisationerna i Sverige har också kontakt med andra grupper från Europa och från andra delar av världen som so-

ver ute eller använder tiggeri som en nödstrategi. Benämningen "EU-migrant" är ifrågasatt eftersom det i sin egentliga betydelse syftar på medborgare från utomeuropeiska länder som är migranter i något EU-land. Det har också hävdats att det bara finns en kategori EU-medborgare och att skilja ut en särskild grupp och kalla dem EU-migranter kan vara ett sätt att ge dem lägre status och leder i praktiken till att det främst blir romerna som urskiljs från andra EU-medborgare, vilket ytterligare stigmatiserar gruppen och cementerar fördomar (Post m.fl. 2010).

Också epitetet "tiggare" anses stigmatiserande eftersom de besökande EU-medborgarna i första hand när hoppet om ett bättre liv och vill hitta en bättre försörjning här. Begreppet fångar bara en liten synlig del av gruppens livssituation (Post m.fl. 2010). Enligt andra bedömare är epitetet "tiggare" ett sätt att avhumanisera enskilda individer och det är mindre stigmatiserande om vi talar om människor som tigger.

Det begrepp som svenska staten använder är "utsatta EU-medborgare som tillfälligt vistas i Sverige". Beteckningen användes t.ex. när svenska regeringen i början av 2015 tillsatte en nationell samordnare för gruppen. "Utsatt" är inget distinkt uttryck och säger förmodligen inget om hur de "utsatta" själva väljer att beskriva sig. I etnografiska studier med personer som tigger har forskarna frågat hur respondenterna vill bli betecknade och det är sällsynt att de väljer beteckningarna "utsatt" eller "EU-migrant". Dessutom kan man fråga sig om utsatt

är en relevant beteckning på diskriminerade människor som inte ens har de mest grundläggande rättigheter.

Omfattning av och hantering av fattiga EU-medborgare i Europa och i Norden

Vi vet inte så mycket om omfattningen av fenomenet och det finns alltid en tendens att överskatta synliga problem på offentliga platser. Dessutom är det speciellt svårt att ringa in omfattningen av mobiliteten bland fattiga EU-medborgare. Det ligger i sakens natur att man inte ska registrera eller föra register på vissa grupper av EU-medborgare som utnyttjar den fria rörligheten. I de siffror som nämnts i olika forskningsartiklar och i myndigheters kartläggningar har uppskattningar gjorts från olika utgångspunkter. Antingen har det gällt ett visst tvärsnitt eller skattningar under längre perioder, vilket gjort att olika siffror cirkulerat samtidigt. EU-medborgare har rätt att uppehålla sig i andra EU-länder utan tillstånd under begränsad tid och det handlar om en cirkulär mobilitet, dvs. EU-medborgarna kan pendla mellan hemlandet och mottagarlandet och det kan också förekomma en rörlighet mellan olika länder i Europa och också inom länderna. Det komplicerar beräkningarna och eftersom det inte finns några säkra uppgifter om antalet utsatta EU-medborgare som söker sig till andra länder blir sådana här siffror alltid både osäkra, ifrågasatta och överdrivs sannolikt (Brown, Scullion, & Martin 2013).

När man talar om en snabb ökning av tiggeriet måste man också relatera ökningen till någon form av fixpunkt, eller ställa sig frågan vad som är rimligt under en övergångsperiod när gränser öppnas upp i Europa. Severence (2010) illustrerar detta genom att ta Frankrike som ett typexempel. Sommaren 2010 rev myndigheter omkring 500 olagliga bosättningar och deporterade mer än 1 000 utsatta personer till Rumänien och Bulgarien. I Frankrike räknade man vid denna tid med att det fanns mellan 10 000 till 12 000 utsatta romer från andra EU-länder, vilket måste betraktas som en relativt liten grupp med hänsyn till de olika uppgifter som förekom i massmedier och i förhållande till storleken på den romska populationen i Europa som beräknas till mellan 10 – 12 miljoner personer, enligt Severence.

Inte heller för Nordens del finns några aktuella eller säkra siffror på omfattningen av utsatta EU-medborgare här. Socialstyrelsen i Sverige har i slutet av 2012 kartlagt hemlösheten bland utländska medborgare i Sverige (Socialstyrelsen 2013). Sveriges kommuner och Landsting har under tiden 10 maj 2014 till 6 juni 2014 samlat in enkätsvar från kommunerna om EU/ESS-medborgare i akut hemlöshet och under våren 2015 presenterade Sveriges Television (SVT 2015) en undersökning bland socialcheferna i landets kommuner där man fick svar från 241 av landets 290 kommuner. I 116 kommuner fanns det utsatta EU-medborgare och av undersökningen dras slutsatsen att antalet har fördubbats under ett år. En del av siffrorna har ifrågasatts av frivilligorganisatio-

nera och det har sagts att kommunernas socialtjänster i regel inte lämnar stöd till den här gruppen och att kommunerna därför har dålig kontroll på antalet utsatta EU-medborgare och deras behov.

Av en sammanvägning av tillgängliga undersökningar och skattningar av myndigheter och frivilligorganisationer kan det ha funnits mellan 4 000–6 000 fattiga EU-medborgare hela Sverige vid ett tillfälle i mars 2015.

Som jämförelse kan nämnas att det vid senaste nationella hemlöshetskartläggningen i Sverige fanns det 34 000 hemlösa under en mätvecka år 2011 (Socialstyrelsen 2012) och Socialstyrelsen räknar i senaste Social Rapport (2010) med att det kan finnas mellan 10 000–30 000 papperslösa i landet.

Sannolikt finns det något färre fattiga EU-medborgare i Norge, Finland och Danmark. Danmark har ett förbud där tiggeri kan bestraffas, men trots detta förekommer tiggeri. Institut får menneske rettigheder (2015) i Danmark uppskattar att det finns mellan 200-300 utländska hemlösa som sover i parker i Köpenhamn. Samma rapport visar att det avkunnats 49 fällande domar för tiggeri under åren 2008-2012 och under samma tid skedde 185 ingrepp mot tiggare utan att det ledde till domstolsbeslut.

Åtgärdssystemen mot tiggeri ser mycket olika ut i Europa. Riksdagens utredningstjänst i Sverige (2013) har via andra parlaments utredningstjänster kartlagt vilka länder som infört förbud mot tiggeri i Europa och ställt frågor om eventuella effekter av förbud. En del länder som t.ex. Ungern, Storbritannien och Rumänien

har infört nationella förbud mot tiggeri och andra länder har möjliggjort att i lokala ordningsstadgor förbjuda vissa typer av beteende som kan störa den allmänna ordningen. Ett exempel på detta är Nederländerna, där bl.a. Amsterdam, Rotterdam och Haag har infört ordningsföreskrifter som begränsar tiggeriet. Vanligast är det med lokala tiggeriförbud.

Bland de nordiska länderna har Danmark, som nämnts, ett nationellt förbud mot tiggeri enligt Strafflagens paragraf 191. En person, som trots varning från polisen, tigger kan dömas till fängelse i sex månader om det inte föreligger förmildrande omständigheter. Eftersom det är brottsligt att tigga är det inte tillåtet för ideella organisationer som får offentliga bidrag att ge t.ex. härbärge åt hemlösa utan danskt personnummer. Flera hjälporganisationer har krävt en lagändring.

I Norge finns inget nationellt tiggeriförbud, men landet har öppnat upp för lokala förbud. I praktiken är det dock bara någon kommun som har lokalt förbud. Finland och Sverige har inget förbud mot tiggeri. I Finland behandlade riksdagen ett förslag om förbud mot aggressivt tiggeri 2010, men förslaget gick aldrig igenom. I flera länder i Europa har det skett rivning av tältläger. Kyrkor och etablerade frivilligorganisationer har genomfört insatser i form av soppkök och härbärgen för att göra livet drägligt för tiggarna. Ibland har frivilligorganisationerna samarbetat med kommunerna, som huvudsakligen stått för kostnaderna. Det finns också hjälporganisationer som driver projekt i Rumänien och Bulgarien.

Också en rad andra civila nätverk och grupper har bildats och är aktiva på internet och agerar snabbt vid behov av akut hjälp till behövande tiggare eller ordnar motaktioner då polisen ska riva tiggarnas tätläger (Swärd 2014). Frankrike och Italien har under åren 2007, 2009 och 2010 skickat tusentals romer tillbaka till sina hemländer, vilket också andra länder gjort i mindre skala (Mäkinen 2013; Servance 2010).

Mycket tyder på att regioner, städer och kommuner både ute i Europa och i Norden agerar mycket olikartad vad gäller olika åtgärder och stöd till frivilligorganisationer som arbetar med utsatta EU-migranter. Frågan om de fattiga EU-medborgarna har behandlas inom EU vid flera tillfällen och det finns EU-program för fattiga- och etniska minoritetsgruppers integration.

Rättsliga och juridiska aspekter

I det moderna medborgarkonceptet skiljer man mellan civila, politiska och sociala rättigheter (Panican 2007). En av de civila rättigheter som alla EU-medborgare har, medger den enskilde fri rörlighet inom unionen. För medborgarna inom EU regleras denna rättighet i rörlighetsdirektivet (Europaparlamentets och Rådets direktiv 2004/38EG) som innebär att medborgare har rätt att resa till annat land inom EU samt vistas upp till tre månader i medlemslandet utan särskilda tillstånd. Även om de sociala rättigheterna i praktiken är mer omdiskuterade än övriga rättigheter finns det bestämmelser i konstitutionen för EU om att medlemsländerna ska sä-

kerställa ett minimum av ekonomisk trygghet för unionens medborgare. Den finländska professorn Virpi Mäkinen (2013) ifrågasätter dock om det i praktiken finns några grundläggande rättigheter för de romska tiggarna i Europa i dag. Utifrån Mäkinens utgångspunkt kan man fråga sig vad som händer med rättigheterna för dem som lämnar sina hemländer för att försöka säkerställa ett minimum av ekonomisk trygghet i ett annat land om varken hemlandet eller mottagarlandet kan tillgodose detta.

En annan fråga gäller hur samhället ska komma tillrätta med de hatbrott som riktas mot de fattiga EU-medborgarna och hur deras säkerhet ska garanteras. I Sverige har polisen 2015 beslutat att inrätta särskilda enheter i storstäderna för att skydda demokratiska fri- och rättigheter och ska också kartlägga hatbrotten mot gruppen (Polisen 2015).

Ett annat perspektiv som lyfts fram är tredje parts rättigheter. Det har t.ex. diskuterats vad som händer med de barn som lämnas kvar i sina hemländer när föräldrarna är ute i Europa och försöker att skaffa pengar till familjens uppehälle om barnen får vara hemma och passa sina syskon i stället för att gå i skolan (Scarioni 2011). Deras rätt till skolgång inskränks då och de ges sämre livschanser än andra barn, vad gäller arbete, försörjning och möjligheter att utnyttja politiska rättigheter. Enligt rapporten Human Rights of Roma and Travellers in Europe (Commissioner for Human Rights 2012) är de romska barnen i vissa europeiska länder överrepresenterade vad gäller barnomhänder-

taganden. Alla länder i Europa har ratificerat FN:s barnkonvention om barns rättigheter som antogs den 20 november 1989. Barnen har rätt till en bra, trygg och utvecklande barndom, de ska höras och komma till tals och barnperspektivet och barns behov ska genomsyra all verksamhet med barn. Men vad händer om EU-medborgarna tar med sig sina barn och mottagarländerna inte kan trygga barnens rätt till skolgång? Även om vissa kommuner, t.ex. Göteborg, vidtagit åtgärder för fattiga EU-medborgares barn har det på sociala medier ifrågasatts om det är en human politik och inte vanvård eller uttryck en kolonial människosyn att låta vissa barn bo under osäkra förhållanden i provisoriska bostäder under begränsade tider (<http://fnordspotting.blogspot.se/2014/11/tiggarna-och-den-postmoderna.html>).

Ett tredje rättighetsdilemma är när olika rättighetsprinciper ställs mot varandra. Ett exempel är när de egna invånarnas rätt att känna trygghet ställs mot principen om den fria rörligheten. Ett annat är när de kåktältstäder som växer fram i svenska kommuner för att ge utsatta EU-medborgare skydd mot kylan strider mot ordningsstadgor eller miljöbalk eller enskilda markägares rätt eller inskränker allmänhetens rörelsefrihet.

En fjärde rättighetsfråga handlar om EU-länders rätt att skicka hem andra EU-medborgare i samband med avhysningar från tältläger och kåkstäder. I Frankrike aktualiserades denna fråga sommaren 2010 då ett större antal läger revs och invånarna skickades hem. De officiella förklaringarna i Frankrike var att lägren var olagliga

och en källa till illegal trafficking, prostitution, och kriminalitet. Dessutom ansågs de hygieniska förhållandena och levnadsstandarderna i bosättingarna som undermålig och kunde inte erbjuda barnen i lägren acceptabla förhållanden och kunde locka dem till tiggeri (Severence 2010). De som skickades hem fick visserligen 300 euro i utbyte mot deras samarbete i returprocessen. Men i september samma år antog Europaparlamentet en resolution som starkt fördömde Frankrikes agerande mot romer och uppmanade landet att sluta med massavvisningar och i stället säkerställa rätten till fri rörlighet för EU-medborgare och inte diskriminera vissa grupper. EU-medborgare kan utvisas av hänsyn till folkhälsan, den allmänna säkerheten eller den allmänna ordningen, men då måste individuella hänsyn tas. Större grupper kan inte utvisas med anledning av några enskilda personers agerande. Utvisningarna ska ske på ett rättssäkert sätt (Severence 2010).

Den amerikanska forskaren Kathleen Arnold diskuterar hemlösa och tiggares rättigheter i moderna välfärdsstater och visar att de sällan är fullvärdiga medborgare (2013). Det är vanligt att deras rättigheter inskränks på alla områden. Bristande utbildningssystem permanentar läs- och skrivsvårigheter och gör att de inte kan utöva politisk makt eller påverka politiken. De som sover i det offentliga rummet och bor i kåkstäder som blir brända eller rivna av bulldozrar eller blir iväggörda till andra länder eller städer mister sin handlingsförmåga och kan inte röra sig fritt. Har vi inte system som tillräckligt kan skyd-

da dem mot övergrepp eller trakasserier gör vi dem ännu mer skyddslösa. Många är dessutom rädda för att anmäla övergrepp och hatbrott. Samma sak gäller också om vi inte kan komma tillrätta med de förnedrande myter och stereotyper som de här grupperna ständigt möts av, enligt Arnold. Ofta hamnar de här grupperna i juridikens Ingemansland.

Diskurser om fattiga EU-medborgare

De båda brittiska professorerna Nando Sigona och Roger Zetter (2010) menar att den politiska diskursen i Europa omkring den romska mobiliteten varit polariserad runt två positioner: säkerhet och kontroll å ena sidan och antidiskriminering och minoriteters rättigheter å andra sidan. Andra europeiska forskare har kommit till liknande resultat. Nagel (2007) summerar debatten om tiggeri i Hamburg och visar att det i pressen tidvis har förekommit påstående med rasistiska undertoner om att ”främmande mafiakontrollerade horder av tiggare från Östeuropa utnyttjar tyskarnas välvilja” samtidigt som motkrafter argumenterat för solidaritet och rätten till fri rörlighet. Nagel finner således också två linjer i argumentationen. Den ena linjen är en ”ansvarsbefrielsens diskurs” som går ut på att kasta ut tiggarna och misskreditera dem genom att peka på att de är olika oss, är kriminella eller inte behöver tigga. Den andra linjen är en ”omsorgens, barmhärtigtens eller paternalismens” diskurs som vill göra tiggeriet begripligt genom att argumentera för att tiggarna

blir diskriminerade i hemländerna, att de kan inte klara sin försörjning där och det är viktigt att hjälpa dem med mat och en säng för natten och annan akuthjälp genom de sociala systemen. Enligt Nagel är vare sig linjen med att förbjuda eller kasta ut tiggarna eller linjen med medlidande och filantropi – ”ge dem en allmosa, mat och en säng” – en framkomlig väg att bekämpa de fattiga EU-medborgarnas grundläggande situation. Det krävs en politisk diskurs om de fattigas rättigheter inom EU som går tvärs igenom nationella gränser och som inte bara är baserat på paternalistiska argument eller förbud utan kräver ett försvar för grundläggande politiska, civila och sociala rättigheter för alla.

Den norska socialantropologen Ada Engebriksen (2011; 2012; 2014) beskriver också diskurser om romsk aktivism och hur myter och föreställningar konstrueras. Framför allt framhålls tre seglivade nutida myter som har sina rötter långt tillbaka i historien, nämligen 1) tiggarna tigger av okynne, de är inte fattiga, de lurar oss och spelar funktionshindre och ut-satta, 2) tiggarna tjänar mycket pengar eller utnyttjar sina barn för tiggeri, 3) tiggarna är offer för människohandel, trafficking eller ”tiggerikungar” som utnyttjar dem. Engebriksen (2012) finner inget stöd för dessa myter i de fältstudier och intervjuer hon har gjort bland tiggare i Norge.

Den amerikanske sociologen Charles Tilly (2000) visar att vi lätt faller tillbaka på inlärda kognitiva mallar och typberättelser när vi berättar om andra som är mycket olika oss. Det innebär att vi berättar om utsat-

ta grupper på ett visst sätt, enligt en känd standard eller ett förutbestämt mönster. Det värsta eller mest extrema hos de andra kontrasteras lätt mot det bästa och önskvärda hos den egna gruppen. Några av historierna antar en form av ritualer som ständigt återberättas. Vissa föreställningar cementeras i legitimerande myter och förstärks hela tiden av andra liknande berättelser. Det förhållandet att myterna må vara osanna har ingen betydelse. Om ojämlikheten mellan grupperna finns kvar kommer också myterna som slår vakt om dessa olikheter att finnas kvar. De finns då en risk för att de vi berättar om börjar se sig själva med betraktarens ögon.

Om livet som fattiga EU-medborgare i Norden

Det har gjorts en del studier om livet ”på gatan” bland fattiga från andra länder, och några nordiska exempel ska nämnas. I en dansk skrift om hemlösa migranter i Köpenhamn beskriver författarna (Heide-Jochimsen, Agger & Schmidt 2012) bl.a. genom olika fallbeskrivningar hur de hemlösa hanterar livet på gatan vad gäller utbildning och arbete, överlevnadsstrategier, hälsa, gatukultur och utnyttjandet av offentliga platser. Orsakerna till att människor söker sig till Danmark belyses också. I de flesta fall handlar det om att hitta ett bättre liv. Uppenbart är att de här grupperna lever vid sidan av majoritetssamhällets trygghetssystem.

Den finska kulturanthropologen Airi Markkanen (2014) har genom etnografiska fältstudier belyst situationen

för rumänska romska kvinnor både i hembyarna i Rumänien och under deras vistelse i Finland. Ofta beskrivs, enligt Markkanen, de migrerande romerna som problematiska, fattiga, analfabeter, arbetslösa och kriminella lösdrivare eller som det nya Europas nomader som det inte tycks finnas något utrymme för i det enade Europa. Under sin vistelse tillsammans med gruppen har hon sett helt andra sidor av människorna som vänliga och gästvänliga och de är inte fientligt inställda till sin omgivning. Att de kommer till Norden har att göra med en kontinuerlig kamp som de alltid för i syfte att förbättra familjens levnadsvillkor eftersom de lever i djup fattigdom i hemlandet och inte kan få arbete där. De vill kunna tjäna lite pengar och skicka hem till familjen.

Markkanen menar också att de fattiga romska kvinnornas rättigheter inte tillräckligt lyfts fram i forskningen. Majoriteten av de intervjuade kvinnorna är gifta och de har barn. Modersrollen är viktig för dem. Samtidigt känner de skuld och skam över att lämna sina barn till mormödrar eller andra släktingar när det är borta från hemlandet. Det är mycket stress förenat med att vara i ett främmande land och de saknar barnen som de lämnat hemma. En kvinna berättar att hon ofta tänker på familjen, barnen och framtiden när hon sitter på knä, orörlig, i timmar i sträck. Samtidigt är en av de intervjuade kvinnorna stressad över de ”bortslösade timmar” då hon inte får några pengar och hon brottas då också med olika farhågor och bekymmer om framtiden. En del kvinnor berättar om att de upplevt

rasism och en omild behandling från myndigheternas sida.

De norska forskarna Engebrigtsen, Frenkel och Pop (2014), som gjort ett 80-tal intervjuer med tiggare och representanter för frivilligorganisationer och myndigheter i Norge, konstaterar att de intervjuade tiggarna önskar få ett arbete i Norge men att tiggeriet blir en överlevnadsstrategi.

Det är främst kvinnor som tigger på gatorna i Norge och kvinnorna får stort utrymme i studien. Majoriteten av de intervjuade har ambitionen att hitta ett arbete, men de uppger att det är vanskligt då de inte kan språket och de har i regel inte de nödvändiga kvalifikationer eller de referenser som efterfrågas av arbetsgivare. Tiggeriet blir en "nödstrategi". Författarna menar att informanternas önskan om att hitta ett arbete problematiserar den moraliska skillnad som finns mellan de båda benämningarna "tiggare" och "arbetskraftsinvandrare" (s. 10). De intervjuade försöker också att finna andra utkomstmöjligheter som att samla flaskor, spela musik eller sälja gatutidningar och ofta handlar det om en kombination av aktiviteter. Ofta blir tiggeriet dock i praktiken den största inkomskällan.

Tiggeriet ses inte som särskilt skamfullt eftersom det är ett sätt att försörja familjen på. En del av kvinnorna är skilda eller har övergivits av sina män och har inget att leva på i Rumänien. Många i undersökningsgruppen har tidigare arbetat i Rumänien under kommunistperioden och en hel del, både kvinnor och män, har tidigare arbetat i lantbruket i Spanien, Portugal och Grekland. De har hoppats

på att finna liknande arbete i Norge. Flera har lånat pengar till resan och har lovat att betala tillbaka när de kommer hem. Andra har tidigare skulder och obetalda räkningar. De flesta av de intervjuade har kommit tillsammans med familjemedlemmar. Skolgången varierar från tre till fyra års grundskola till en yrkesutbildning. De är i regel trångbodda i sina hemländer. En del av de intervjuade har kroniska sjukdomar som diabetes som de inte fått någon behandling för eller går och väntar på operation, andra är beroende av mediciner. Pengarna som de önskar sända hem ska användas till livsnödvändigheter, som mat, elräkningar, kläder till barnen eller till operationer som är dyrt i Rumänien. De hoppas på att barnbarnen ska få en bättre framtid än den de själva har haft och de hoppas också att deras eget liv ska bli lite lättare.

Relationer mellan majoritetssamhället och de fattiga EU-medborgarna

Den relation som enligt Simmel (1908) finns mellan majoritetssamhället och främlingen har delvis lyfts fram av några nordiska forskare. Den norska forskaren Ada I. Engebrigtsen (2014) använder sig bl.a. av Foucaults maktanalyser för att diskutera komplicerade relationerna mellan romer, lokala politiker, frivilliga välgörare och medier i det norska samhället och framför allt de moraliska och fysiska intressekonflikter som kan uppstå mellan olika grupper. Som i många andra länder har det i Norge förekommit en intensiv debatt om tiggeri och

utesovanden. Inlägg från allmänheten på sociala medier har använt epitet som "skräp" och "råttor" på de utsatta EU-medborgarna och hotade dem med döden medan en norsk aktivistgrupp, ockuperade en parkeringsplats utanför en kyrka i Oslo och krävde att romerna skulle få bo där utan att jagas bort eller bli trakasserade. Jurister har engagerat sig och undersökt de rättsliga förutsättningarna för fattiga romer. I artikeln görs också en analys hur de tiggande romerna lyckas skapa sig en fysisk och mental plats relativt oberoende av olika yttre omständigheter, vilket kan ses som en särskild form av motstånds- eller maktstrategi.

Ett annat exempel på forskare som belyst relationella förhållanden är Raluca B. Roman (2014) som intervjuat etablerade finska romer i Helsingforsområdet om hur de ser på samspelet mellan nationella och migrerande romer från östra Europa. De intervjuade informanterna var aktiva för att förbättra villkoren för de inhemska romerna och de arbetade som akademiker, artister eller socialarbetare. Tydligt är att olika välfärdsstatliga logiker ställs emot varandra där den nordiska arbetslinjen är starkt inympad i människor här när de relaterar till andra som försöker finna alternativ försörjningssätt. Det påverkar hur kulturella möten gestaltas.

Tiggeri, gatuaktiviteter och utanförskap och som socialt problem

Inom den sociala problem- och hemlöshetsforskningen har både historiskt och i nutid tiggeri analyserats

med olika teorier om sociala problem. De flesta av de moderna studierna är från situationen under 1990-talet då tiggeriet återkom, främst bland hemlösa i många västerländska stater, bl.a. till följd av den ekonomiska krisen och nedskärningar i de offentliga utgifterna och nedläggningen av totala institutioner (t.ex. Adler & Rosie 2000; Beijer 1999; Daly 1996; Dean 1999; Dean & Melrose 1999; Dean & Gale 1999; Dyutimoy 2008; Erskine & McIntosh 1999; Fitzpatrick & Kennedy 2000; Fooks & Pantazis 1999; Jordan 1999; Hopkins Burke (1999; 2000); McIntosh & Erskine 1999; 2000; Svärd 2001). En rad organisationer och rörelser (t.ex. gatutidningsrörelsen) uppstod för att motverka tiggeri och hjälpa de hemlösa. Inom hemlöshets-, fattigdoms- och urbanforskningen och den etnografiska forskningen utvecklades studier som från olika perspektiv ville förstå problemets uppkomst, orsaker och lösningar samt hur tiggarna själva uppfattade situationen och vilka överlevnadsstrategier de använde sig av.

Tiggeriet sågs i flera av dessa studier närmast som en bieffekt av andra problem som hemlöshet, marginalisering och en förändrad syn på det offentliga rummet. De brittiska forskarna Kennedy och Fitzpatrick (2001) såg tiggeriet vid denna tid som den mest potenta och kontroversiella symbolen för social exkludering vilket ställde grundläggande sociala, etiska och moraliska frågor på sin spets. En del av denna forskning som gjordes under 1900-talet har tillämpning på dagens situation, men samtidigt är situationen annorlunda eftersom de olika na-

tionalstaterna i dag inte ”äger” problemet på samma sätt som tidigare.

Ur ett problemdefinieringsperspektiv (Hilgartner & Bosk 1988) är ett socialt problem ett fenomen som kräver någon form av samhälleliga lösningar eller åtgärder. Det förs en kamp på olika arenor i samhället om allmänhetens uppmärksamhet och om vilka potentiella tillstånd som ska betraktas som ett problem. För att EU-migranternas tiggeri ska få en plats i den offentliga debatten måste frågan konkurrera med andra närliggande frågor då allmänhetens uppmärksamhet är en begränsad resurs. När frågan får en plats i den offentliga diskursen kan olika tolkningar av problemet konkurrera med varandra och ramas in på olika sätt.

Olika aktörer som politiker, medier, representanter för frivilligorganisationer, forskare osv. är verksamma i att presentera och ”marknadsföra” specifika sociala problem och rama in dem. Inramningen påverkar i sin tur vilka lösningar som blir mest rimliga. Om frågan ramas in som en fråga om säkerhet och trygghet för de egna medborgarna i det offentliga rummet kan en rimlig lösning vara att avvisa tiggarna från platser där många medborgare vistas. Ramas frågan in som en akut fattigdomsfråga, kan en rimlig åtgärd vara att öppna härärgen och soppkök för att motverka köld och hunger. Ramas frågan in som ett strukturellt problem blir en rimlig åtgärd att vidta strukturella åtgärder för att utrota fattigdom och diskriminering. En av de viktigaste arenorna där kampen sker är medierna och bland de aktörer som är mest aktiva finns de

som på ett eller annat sätt har ett intresse av att frågan uppmärksammas och inte minst de organisationer som har eller upplever ett ansvar för att frågan ska hanteras på ett visst sätt. I medierna tydliggörs också de kontroverser som omger frågan.

En del problem kan beskrivas i termer av ”wicked”, d.v.s. elaka, stygga eller svårbemästrade. Denna typ av problem kan beröra flera olika länder, organisationer, myndigheter och nivåer i samhället samtidigt. De går på tvärs över gängse politikområden och är synnerligen motståndskraftiga mot lösningar och kan inte hanteras framgångsrikt med stöd av traditionella rationella metoder och riskera att hamna mellan stolarna. Nordiska studier som utgår från ett socialproblem-perspektiv är t.ex. Swärd 2001; 2014.

Vilka åtgärder ger effekt?

Det finns inte så många studier av effekterna av olika åtgärder för att komma tillrätta med de problem som ligger bakom med 2000-talets europeiska mobilitet och tiggeri. Historiskt har fattigdom och tiggeri vare sig kunnat åtgärdas med filantropiska insatser eller förbud, utan vad som gett effekt har varit grundläggande sociala reformer som tryggar människors sociala behov och tillförsäkrar dem politiska, civila och sociala rättigheter (Swärd, Edebalk & Wadensjö 2013).

Vid en internationell konferens vid University of Oxford år 2010 med deltagande europeiska forskare och experter diskuterades orsakerna och bakgrunden till dagens romska mobilitet inom EU. Norskan Tove Skotvedt

(2010) lyfter i sitt konferenspaper fram olika push- och pullfaktorer som gör att romer lämnar sina hemländer för att söka sig till Norge. Pushfaktorer är fattigdom, diskriminering och bristande rättigheter i hemländerna. Pullfaktorer är bl.a. en mer överseende och accepterande hållning till tiggeri, tillgången till frivilligorganisationer som kan lämna akut hjälp till behövande i mottagarländerna och föreställningar hos migranterna om en bättre arbetsmarknad i Norden. I flera av de övriga bidragen från konferensen framhålls vikten av att åtgärder i första hand måste vidtas för att undanröja olika pushfaktorer, men pullfaktorerna kan också påverkas utan att det görs inskränkningar i den fria rörligheten och utan att olika EU-länder bollar problemen mellan sig.

Som nämnts har EU:s medlemsländer i dag genom olika förbud försökt förhindra fattiga EU-medborgare att tigga. Av tidigare forskning av effekterna av gamla lösdriveriförordningar och de tiggeriförbud som genomfördes under 1990-talet finns det risker för att strukturella problem sopas under mattan eller skjutsas runt mellan olika regioner eller länder, utan att man tar tag i de grundläggande problemen.

Flera stater i USA och Europa införde eller tillämpade olika förbud mot tiggeri under 1990-talet, och besluten motiverades och utformades på olika sätt. Det gällde antingen nationella tiggeriförbud eller olika begränsningar i lokala ordningsstadgor som kunde se lite olika ut och gälla vissa platser eller en viss typ av tiggeri.

I forskningslitteraturen ses tiggeri

som en vädja eller en bön om en gåva – oftast en mindre summa pengar – av någon annan person för sig eller sin familjs behov av mat, kläder, logi eller läkarvård. Tiggeriet kan klassificeras som antingen passivt eller aktivt (Mäkinen 2013). Det passiva tiggeriet är inte påträngande eller hotande och ofta inte heller verbalt. Tiggaren håller fram sin hand eller sitter ner med en mugg framför sig med ett plakat som talar om vad pengarna behövs till. Det aktiva tiggeriet innebär att tiggarna tar direktkontakt med eventuella givare genom att följa efter dem på gatorna, blockerar deras väg eller tar kontakt med människor på tunnelbanor och andra kommunikationsmedel. Gränserna mellan passivt och aggressivt tiggeri är flytande och det hotfulla och mer störande och aggressivt tiggeriet är i de flesta fall inte tillåtet enligt de brottslagstiftningar som redan finns.

Förbudslagstiftningarna har både gällt generella förbud mot all form av tiggeri, men också i vissa fall riktat sig mot aggressivt tiggeri, yrkestiggeri eller inskränkningar av rätten att få tigga på vissa platser eller att låta barn tigga.

De brittiska forskarna Gary Fooks och Christina Pantazis (1999) har studerat vilka konsekvenser det brittiska förbudet mot tiggeri fått för tiggarna i olika distrikt i London under 1990-talet. Resultaten visar att situationen försämrades genom att tiggarna stämplades som kriminella. Det blev därför allt svårare för dem att anpassa sig till samhället. En del av de bötfällda måste fortsätta att tigga för att tjäna ihop pengar till böterna

och de fick därför svårt att lämna livet på gatan. Däremot ledde förbudet till att man fick bort det synliga tiggeriet från centrumområdena. Det har också hävdats att förbud och nolltolerans lett till polisövergrepp mot fattiga. Även kriminologen Roger Hopkins Burk (1999; 2000) har studerat de förbud mot tiggeri och lösdriveri som genomfördes i New York City och i London på 1990-talet i samband med den noll-toleranspolitik som sjösattes och som krävde en rad extra polisinsatser. Han menar för det första att kriminaliseringen varken var en kostnadseffektiv eller långsiktig lösning på fattigdom och utanförskap. För det andra är det, enligt Burk, orättvist att kriminalisera fattiga och utsatta grupper, eftersom det i praktiken blir fattigdomen som kriminaliseras. För det tredje finns det en risk att en kriminalisering leder till att samhället blir mer intolerant överlag mot grupper som av majoritetssamhället betraktas som avvikande eftersom det blir lätt att ta till detta medel för att lösa sociala problem, vilket i sin tur kan bli ett framtida hot mot medborgerliga rättigheter.

Virpi Mäkinen argumenterar för att ett tiggeriförbud lätt skulle förstärka den etniska diskrimineringen mot romer eftersom tiggeriet inom EU har kommit att ses som en romsk fråga under 2000-talet. Många romer i Rumänien är rädda för att registrera sig, vilket gör att de går miste om grundläggande rättigheter och sociala förmåner. Det har att göra med att de tidigare utsatts för deporteringar och godtyckliga arresteringar och de har minnen kvar från andra världskriget.

I praktiken skulle ett förbud kunna uppfattas som en ytterligare diskriminering mot en redan diskriminerad grupp och försämra deras situation. Även den danska regeringens förbudsstrategier och rätten för EU-migranter att vistas i det offentliga rummet har diskuterats av forskare utifrån liknande utgångspunkter (Schmidt 2012).

Frankrikes strategi med att skicka hem stora grupper till Rumänien och Bulgarien mellan juli och september 2010 i samband med att man rev de tillfälliga bosättningarna, tycks inte ha lett till några påtagliga effekter. Enligt Severence (2010) kom de fattiga EU-medborgarna antingen tillbaka eller så fylldes deras platser på gatan av andra personer från dessa länder.

EU-medborgare i juridikens och välfärdens Ingenmansland

Det finns en gränsöverskrivande rörlig fattigdom i Europa i dag. Flera forskare har ifrågasatt om de fattiga EU-medborgarna har några grundläggande politiska, civila och sociala rättigheter. De lever på många sätt i ett Ingenmansland. Vi har inte en invändningsfri begreppsapparat som gör att vi kan diskutera frågan med någon större precision, vi har dålig kunskap om fenomenets omfattning, betydelse och konsekvenser t.ex. för de barn som antingen lämnas kvar i hemländerna eller är tillsammans med föräldrarna i andra länder i Europa. Enligt både Simmel och nutida forskare leder det stora avståndet mellan majoritetet och främlingen till stereo-

typisering och diskriminering. Det är därför viktigt att se våra minoriteter som människor och inte som främmlingar och tillförsäkra dem grundläggande rättigheter. Samtidigt är fattigdom, i motsats till andra problem,

möjlig att utrota. Det finns många förslag i debatten i dag om att förbättra de fattigas situation ekonomiskt, socialt och juridiskt som kan komma en lösning närmare.

Referenser

- Adler, M., Bromley, C. & Rosie, M. (2000) Begging as a challenge to the welfare state: Red. R. Jowell, J. Curtice, A. Park & K. Thomson (Eds) *British Social Attitudes: The 17th Report 2000/2001*, London, Sage.
- Arnold, K. (2013) Hemlöshet, medborgarskap och skuld. *Fronesis* 42-43 s.37-52.
- Beijer, U. (1999) Tiggeri - ett nygammalt fenomen. FOU-rapport 1999:29. Stockholm.
- Brown, P., Scullion, L. & Martin, P. (2013) Migrant Roma in the United Kingdom. Population size and experiences of local authorities and partners. Report, University of Salford, Manchester.
- Bunescu, I. (2014) *Roma in Europe, The Politics of Collective Identity Formation*. Burlington: Ashgate.
- Burtea, V. (2015) THE MIGRATION OF ROMANIAN ROMA Between Aspiration and Necessity. <http://media.hjartatillhjarata.se/2015/03/Migration-of-romanian-Roma-V-Burtea-kopia.pdf>. (Hämtad (2015-03-27).
- Commissioner for Human Rights (2012) *Human Rights of Roma and Travellers in Europe*. Strasbourg: Council of Europe Publishing. https://www.coe.int/t/commissioner/source/prems/prems79611_GBR_CouvHumanRightsOfRoma_WEB.pdf (hämtad den 10 april 2014)
- Daly, G. (1996) *Homeless. Policies, strategies, and lives on the street*. London and New York: Routledge.
- Dean, H. & Melrose, M. (1999) Easy pickings or hard profession? Begging as an economic activity, in: H. Dean (Ed.) *Begging Questions: Street-level Economic Activity and Social Policy Failure*. Bristol, The Policy Press.
- Dean, H. (Ed.) (1999) *Begging Questions: Street-level Economic Activity and Social Policy Failure*, Bristol, The Policy Press.
- Dean, H. & Gale, K. (1999) *Begging and the contradictions of citizenship*. Dean, Hartley (red.): *Begging questions: street-level economic activity and social policy failure*. Bristol: Policy Press.
- Dyutimoy M. (2008) *Laws For Beggars, Justice for Whom: A Critical Review of the Bombay Prevention of Begging Act 1959*. *The International Journal of Human Rights* Vol. 12, No. 2, pp. 279-288.
- Engebrigtsen A. (2011) Within or outside? Perceptions of self and other among Roma groups in Romania and Norway. *Romani Studies* 21(2): 123-144.
- Engebrigtsen A. (2012) Tiggerbander og kriminelle bankmenn eller fattige EU-borgere? Myter och realiteter om utenlandske tigger i Oslo. Oslo: Nova – Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. Notat nr 2/12.
- Engebrigtsen, A., Fraenkel, J. & Pop, D. (2014) *Gateliv. Kartlegging av situasjonen til utenlandske personer som tigger*. Oslo: Nova – Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.

- Engebriktsen, A. (2014) Roma "activism", the media and the space between the devil and the deep blue sea. *Acta Ethnographica Hungarica*, 59 (1), pp. 197–208
- Erskine, A. & McIntosh, I. (1999) Why begging offends: historical perspectives and continuities. In: Dean, Hartley (red.): *Begging questions: street-level economic activity and social policy failure*. Bristol: Policy Press.
- Europaparlamentets och Rådets direktiv 2004/38EG av den 29 april 2004 om unionsmedborgare och deras familjemedlemmars rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier och om ändring av förordning (EEG) nr 1612/68 och om upphävande av direktiven 64/221/EEG, 68/360/EEG, 72/194/EEG, 73/148/EEG, 75/34/EEG, 75/35/EEG, 90/364/EEG, 90/365/EEG och 93/96/EEG.
- Fitzpatrick, S. & Kennedy, C. (2000) *Getting By: Begging, Rough Sleeping and The Big Issue in Glasgow and Edinburgh* (Bristol, The Policy Press).
- Fnordspotting.blogspot (http://fnordspotting.blogspot.se/2014/11/tiggarna-och-den-post-moderna.html).
- Fooks, G. & Pantazis, C. (1999) The criminalisation of homelessness, begging and street living." I Kennett, Patricia & Marsh, Alex (red.), *Homelessness. Exploring the new terrain*. Bristol: The Policy Press.
- Heide-Jochimsen, B., Agger B. & Schmidt, J. (2012) Report on homeless migrants in Copenhagen. Projekt UDENFOR. Copenhagen.
- Hilgartner, S. & Bosk, C., 1988 The rise and fall of social problems: A public arenas model. *American journal of Sociology*, 94(1), pp.53–78.
- Hopkins Burke R. (1999) Tolerance or intolerance? The policing of begging in the urban context, in: H. Dean (Ed.) *Begging Questions: Street-level Economic Activity and Social Policy Failure*. Bristol, The Policy Press.
- Hopkins Burke, R. (2000) The regulation of begging and vagrancy: a critical discussion. *Crime Prevention och Community Safety: An International Journal*, 2.
- Institut för menneske rettigheder (2015) *Retten till bolig. Status 2014-2015*, København: Nationale Menneskerettighedsinstitution.
- Jordan, B. (1999) Begging: the global context and international comparisons, in: H. Dean (Ed.) *Begging Questions: Street-level Economic Activity and Social Policy Failure*. Bristol, The Policy Press.
- Kennedy, C. & Fitzpatrick, S. (2001) *Begging, Rough Sleeping and Social Exclusion: Implications for Social Policy*. *Urban Studies* Routledge, 38(11), 2001-2016.
- Markkanen, A. (2014) The Roma Women and Families of Romania on the Move - The Ethnography of Being an Outsider. <http://familiesacross.blog.com/files/2014/11/Airi-Markkanen-ARTICLE-13.11.2014.pdf> (Hämtad 15 april 2015)
- McIntosh, I. & Erskine, A. (1999). "I feel rotten. I do, I feel rotten": Exploring the begging encounter. In Dean, Hartley (red.): *Begging questions: street-level economic activity and social policy failure*. Bristol: Policy Press.
- McIntosh, I. & Erskine, A. (2000) "Money for nothing"? Understanding Giving to Beggars. *Sociological Research Online*, Vol. 5, No. 1, 2000.
- Mäkinen, V. (2013) Are there fundamental rights for Roma beggars in Europe? *Political Theology*, 14, nr. 2, s.201-218.
- Nagel, S. (2007) Disputes about the prohibition of begging – The example of Hamburg. Homeless in Europe. FEANTSA. The European Federation of National Organizations Working with the Homeless. AISBL (summer 2007, 11-13.
- Panican, A. (2007) Rättighet och Rättvisa – användbarhet av rättighet och rättvisa i sociala projekt. Doktorsavhandling. Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.
- Polisen (2015) <https://polisen.se/Aktuellt/Nyheter/2015/Feb/Demokratiska-fri--och-rattigheter-ska-skyddas-/> (hämtat 1 april 2015).
- Post, S., Pancenkov, A., Mendez, K., Cederberg, I. (2015) "Antiziganistiska myter i svenska medier" . <http://www.svt.se/opinion/article2817301.svt> (Hämtat 7 april 2015).

- Riksdagens utredningstjänst (2013) Förbud mot tiggeri. Stockholm: Sveriges Riksdag.
- Ringold, D., Orenstein, M & Wilkens E. (2005) Roma in an Expanding Europe. Breaking the Poverty Cycle. Washington, D. C.: The World Bank
- Roman R. B. (2014) Trans-national migration and the issue of 'ethnic' solidarity: Finnish Roma elite and Eastern European Roma migrants in Finland. *Ethnicities*, Vol. 14(6) 793–810
- Scarioni, F. (2011) Rumaniá's Children Left Behind. L'Albero della Vita Foundation.
- Schmidt, J. (2012) The Danish Government's Policies on Homeless Migrants' Rights to Public Space and Public Facilities and Services for Homeless People: An Example of the Criminalisation of Homelessness in Copenhagen. *The Geographies of Homelessness: Homeless Experiences and Homeless Policy in Different Spaces*, Homeless in Europe. The Magazine of FEANTSA. Belgien.
- Severance, K. (2010) France's Expulsion of Roma Migrants: A Test Case for Europe. <http://www.migrationpolicy.org/article/frances-expulsion-roma-migrants-test-case-europe>. (Hämtad den 8 april 2015).
- Sigona, N. & Zetter R. (2010) Romani mobilities in Europe: Multidisciplinary perspectives. International Conferens. Refugee Studies Centre, University of Oxford. Conference Proceedings.
- Simmel, G. (1908) *Soziologie*. Leipzig: Duncker und Humblot.
- Skotvedt, T. (2010) Romanian Roma migrants to Norway – push and pull factors. Romani mobilities in Europe: Multidisciplinary perspectives. International Conferens. Refugee Studies Centre, University of Oxford. Conference Proceedings.
- Socialstyrelsen (2012) Hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden 2011 – omfattning och karaktär. Stockholm: Socialstyrelsen
- Socialstyrelsen (2013) Hemlöshet bland utrikesfödda personer utan permanent uppehållstillstånd i Sverige. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2010) Social Rapport. Stockholm: Socialstyrelsen
- Stadsmissionen Göteborg (2015) (<http://www.stadsmissionen.org/om-oss/tidningen-gatljus/valda-artiklar-ur-tidningen-gatljus/center-for-eu-migranter-crossroads-goteborg/>). Hämtat 201504-14)
- SVT (2015) <http://www.svt.se/nyheter/inrikes/dubbelt-sa-manga-tiggande-eu-migranter-senaste-aret> (hämtad 20150429)
- Swärd, H. (2001) Hemlösa och tiggare i det offentliga rummet. *Nordisk Socialt Arbeid* nr 3, 2001 s. 146-155.
- Swärd, H. (2008) Hemlöshet. Lund: Studentlitteratur.
- Swärd, H. (2014) Tiggeri som socialt problem. *Sociologin*, nr 5, 2014.
- Swärd, H., Edebalk P. G. & Wadensjö E. (2013) *Vägar till välfärd*. Stockholm: Liber.
- Tiggarna och den postmoderna agendajournalistiken (2014) Inlägg på <http://fnordspotting.blogspot.se/2014/11/tiggarna-och-den-postmoderna.html> (hämtat 20150408)
- Tilly, C. (2000) Beständig ojämlikhet. Lund: Arkiv förlag.